

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д.изк. Петер Кънчев Цанев,
Катедра „Психология на изкуството и художествено образование“,
Национална художествена академия, София
Професионално направление 8.2 Изобразително изкуство

относно дисертационен труд на тема:

„Художествен и жизнен опит у Карол Рама и Лика Янко - два случая на
художнички от XX век в Европа“

от

Ева-Мария Иво Иванова

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в професионално направление 8.1. Теория на изкуствата

научен ръководител: проф. д-р Ирина Генова

1. **Обща характеристика и структура на дисертационния труд:**

Дисертационният труд „Художествен и жизнен опит у Карол Рама и Лика Янко - два случая на художнички от XX век в Европа“ е в обем от 338 страници, предговор, шест глави и 103 заглавия библиография на кирилица и 127 заглавия на латиница.

Структурата на дисертационния труд се състои от две части с по три глави и отделни тематично обособени подглави. Всяка от двете части е посветена на задълбочено проучване на творчеството и биографиите на двете художнички, които са предмет на научното изследване.

Общите характеристики на дисертацията разкриват висока литературна осведоменост по темата и респектираща теоретична подготовка, които намират потвърждение в задълбочения подход при разработването на авторските тези. Цитирани са внушителен брой публикации, както и множество статии от последните години, които доказват актуалността на научното изследване.

2. Значимост и убедителност на получените резултати, интерпретации и изводи

Творчеството на Лика Янко и творчеството на Карол Рама са разгледани паралелно чрез подробно вглеждане в техния личен жизнен опит, формирането на техния необичаен и самобитен образен свят и едновременно с това в контекста на основни тенденции от историята на изкуството през XX век. Връзката между творчеството на Рама и Янко е интерпретирана също така и от гледна точка на жената художник и на алтернативната субкултура на художествената маргиналност, както и на съществуващия теоретичен интерес към тази художествена маргиналност в света на изкуството през втората половина на XX век.

Дисертацията предлага множество интересни паралели и сполучливи съпоставяния с творчеството на други художници, които представляват оригинални анализи на художествени тенденции и произведения. В съпоставителен режим и формално-естетически анализ са включени значими художници от XX век като Луиз Буржоа, Джорджа О'Кийф, Уайой Кусама, Ники дьо Сен Фал, Ева Хесе, Паул Клее, Жан Дюбуфе, Асгер Йорн, Сай Туомбли, Бернард Шулце и др.

Методологията има сравнително-типологически характер с позоваване на понятия и подходи, които отвеждат към една обобщена културологична парадигма, която избягва по-радикалните социално-политически интерпретации, а също и пълноправното въвеждане на подходи близки до психоаналитичната естетика и херменевтичната феноменология.

Според мен особено значимо постижение на дисертацията се явява очертаването на проблемите, които историята на изкуството през втората половина на XX век има при описването, периодизацията и интерпретирането на художествени феномени, съчетаващи елементи на неопрIMITИВИЗЪМ и късен модернизъм, които след Втората световна война се разгръщат едновременно със засилен интерес към артистичната ексцентричност, психопатологичното творчество, психологията на естетическите категории и концептирането на аутсайдерското изкуство.

Изборът да бъде направено разгърнато сравнително изследване между творчеството на Карол Рама и Лика Янко е много удачен, защото предлага изключително интересен и полемичен фокус върху изкуството като „форма на живот“ на фона на такива преломни културни явления от средата на XX век като началото на втората вълна на феминизма, атаката на нео-авангардите срещу институциите на изкуството, антипсихиатрията и др.

Според Ева-Мария Иванова легитимацията и включването на художнички като Карол Рама и Лика Янко в официалната история на изкуството става възможна само чрез своеобразната стратегия на изключването, а именно като "изключение". В крайна сметка институционалното узаконяване на тази „значима“ маргиналност по отношение на Карол Рама се случва по време на 50-тото издание на Венецианското биенале, когато тя получава наградата за цялостно творчество „Златен лъв“. По отношение на Лика Янко в национален план през последните години също наблюдаваме ретроспективни изложби със засилен митологизиращ акцент именно като свръхстойностяване на специфичната „изключеност“ на художничката от официалната художествена култура.

Намирам за много убедително изведени и защитени тезите на изследването, които имат за цел да разширят границите на интерпретация в историята на изкуството от гледна точка на отсъстващите модели и липсващи елементи за включване на гранични или разчетени като индикация за своеобразна репресия естетически явления и художествени практики.

Дисертацията ясно посочва възможните пътища за преодоляване на разбирането на маргиналното, неговото възможно фетишизиране, както и последствията от стигматизирането на неговата историческа незначителност в големите канонични наративи или приемането му за безгласно и лесно за манипулиране означаване.

3. Научни приноси на дисертационния труд

Напълно съм съгласен с формулираните научни приноси.

Особено важен принос на дисертационната работа е включването на нови източници за живота и творчеството на Лика Янко, уточняващи неизвестни факти от биографията на художничката като например това, че са проучени за пръв път връзките на Лика Янко с музикантите Стойка Миланова, Дора Миланова и Васил Казанджиев..

Друг безспорен принос е направеното проучване на сътрудничеството на художничката с кинорежисьорката Бинка Желязкова, което до този момент не е било обект на изследване, а реконструкцията на тази връзка е показателна за позиционирането на художничката в художествения живот на България в разглежданата историческа ситуация.

Сред важните достойнствата на дисертацията са оригиналните интерпретации на теоретични проблеми и обществени явления, както и методологията на изследването, която включва събиране на материали от различни източници и културни сфери.

Публикации отразяващи тезите на дисертационния труд

Представени са голям брой актуални и значими публикации, свързани с темата на дисертационния труд.

Автореферат

Авторефератът отговаря по обем и съдържание на необходимите изисквания.

Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки и препоръки към представената дисертация. Под формата на въпрос към докторанта за мен все пак остава озадачаващо, защо тя декларира и по същество се отказва от включване на психоаналитичната парадигма при условие, че в хода на изследването отбелязва нейното място и значение в изкуствоведската литература по отношение на успеха и легитимирането на Карол Рама и особено на Луиз Буржоа. Тук закономерно възникват въпросите за мястото и степента на влияние на психоаналитичната култура върху рецепцията на разглежданите художествени феномени.

Заклучение

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията за придобиване на научни степени.

Давам положителна оценка на дисертационния труд и препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди научната степен доктор на Ева-Мария Иво Иванова.

25/05/2024

София

проф. д.изк. Петер Цанев